

« تۈرك يوردى » بو صايسىدە اورىنجى يىلك
برنجى جلدنى پىتريپور، مدنى يىتىن آبوتە لىمىزك
كچىكمە دە قىد لىرىنى يىكىلتمە لى رجا اولنور .

تۈرك يوردى

ناشرى : تۈرك يوردى

مدىرى : آق جورە اوغلى يوسف

يىل ۳

صاى ۱۲

۲۰ شىباط ۱۳۲۹

74
2

سایمت

از میر مکتوبلری

۵

قهرمانلق تورکلرده فطری برسیجیه در. آناطولی تورککاری مادی و معنوی
خایلیجیه تردی ایتیش اولدقلری حالده ، غننوی تورکیلر قهرمانلق سچیسنک
دوامنه یارامش اولاجق . شقاوت یولنده طاعلره چیقانلر بیله افسانوی برر
قهرمان اولیویریور. سوك زمانك اك بويوك شقیسی اولان چاقیرجهلی محمدن
اودمشه حصر ایده جکم مکتوبده بحث ایدرم .

نه زمان ظهور ایتیش اولدیفنی بیلیمورم ، برده « کر علی » اسمنده بر شقی
توره مش . بویله لری همان عمومیتله عشرت خلقتدن جیقیدیفنی ایچون عادتاً
کوجیه لرک قهرمانی تلقی ایدیلدورلر ؛ « کر علی » ده بویله . او وقتکی حکومتده
بو آدمی یاقلامق ایچون آیهجه اوغراشمش اولاجق . مغنیا حبه خانه سنده
کوروشدیکم کوك خلیل اوغلی احمد علی ، بکا « کر علی » نك تورکیلرندن ده
سویله دی . باغلامانك تللرندن چیقسان حزین سسله ، احمد علینك کورله یین
سسی يك اویغون کیتیموردی :

۲

فغفوری قنجاندن ایچدیکم شراب
ایغرسه م کاوور از میری خراب
آرقاداشی سورارسه ک پارماقیز عرب
داغلرده داستان ایدمن کر علی .

۴

سورونه سورونه ایندم بولهاته
اوکلن نمازنده گیردم زنانه
ایکندی نمازنده دوردم دیوانه
آقشام نمازنده یاغلی اورغانه .

۱

بوجادن چیقدم ، سوکون آیلهدم
بك داغنه کلهدم ، وطن آیلهدم
قارا عثمان اوغلی سکانه لهدم
زیبکلر آفەسی ، زیبک کر علی .

۳

اودده مشدن چیقدم قولرم باغلی
مشقک آتشیله جکریم داغلی
از میرک قوناغنده اورغانم باغلی
مقدر بویله در دیدی کر علی .

۵. بوزداغك چشمه لرى حارلايوب آقار
 صاچيلمىش ده قوماشلر شاله كيم باقار
 گر عليك قورشونى جهاني ياقار
 داغلرى بدستان ايدن گر علي .

۶. بك داغك آرقه سنده آرسلان اينلرى
 بزه دوشمان اولدى توركن بىكلرى
 اورك آرقاداشلر غيرت كونلرى
 زيبىكلر آفەسى زيبك گر علي .

۷. بچاغك كوموشى صيرمه كوموشى
 اطرافزى چويرمىش بىك درتيوز كيشى
 صاقين بوزمايك ، ايدك جنبشى
 اوكلنلر قارغا سوروسيدىر ، ديدى گر علي ؛
 جگرى برەلى ، سورك دە باقك اسلى نرەلى ؟

تور كیده اسمى كچن « قارا عثمان » اوغلى ، كنج و مقتدر حكايه چيلرىمزدن
 يعقوب قدرى بكك بويوك بابالرندن برى اولاجق . قارا عثمان اوغللرى مغنيسا
 وجوارلرينه نفوذى جارى بويوك برعائله ايمش . صاروخانى جفتلىكى متصرفى
 خالد پاشاده بو محترم عائله دندىر . آكلادىغمە كوره بو عائله دن بر ذات ، كر عليك
 تعقينه مأمور اولمش .

حبس خانیه كيدر كن برابرمدە بر يىغين « خلقه دوغرو » كوتورمىشدم .
 كوروشديكم محبوسلرە غالب بختيار بكك « باغلامه » سنى اوقودم ؛ عشقله ، هييجانله
 اوقودم . ايكيده بر دە مخاطبلرىمك يوزندە اوقودقلىرىمك اثر نونى آرييوردم .
 قولاق كىلىملىرىدى ، بك آشكار بر هييجانله ديگليورلردى . بيتيرديكم وقت
 احمد علي :

— آمان بك آفندى ، ديدى ، بونه قادار كوزمل يازى ! ايسته هېسنى آكلادم .
 عمرمدە هيچ بوقادار آكلايىشلى يازى ديگله مەمشدم . كوروليوركه سىزلىرى
 دوشونەرك يازمىشىكز . الله عمرىكزە بركت و برسين .

« خلقه دوغرو » لرى حبس خانەدە براقدم ، وتىلى و رېيحى سىوزلرله بو
 زاواللى آدملىرە وداع ايتدم ، چيقدم . مغنيسا بو طرفلردە تيمار خانە سايلاه
 مشهور ايدى . اوراسنى دە كورمك ايستەدم . بو ، ديشايدىن اسكى مدرسه لره
 بىكزە بر بىنا ايدى . قايسىنىك بر قانادى آچىلارق ، تاحتادن پارمقلقلى بر قابى

یرلشدریش . آجقدق ، ایجری به کیردک . صاغ طرفده مدیر اوداسی واردی ؛
 مدیر ایجریده اولدینی ایچون عودتی بکله دک . بو ، لاطه لی ، شالوارلی ، صاریقلی
 قرق یاشلارنده بری ایدی . کیم اولدیغمیزی ، شفاخانه نی زیارت آرزوسنده بولوندیغمیزی
 سویله دک . بزه قهوه ، جیغاره اکرام ایتدی ؛ سوکرا ایجری به کوتوردی .
 اوکئی دمیر پارماققلی بر آولو ؛ درت طرفده مدرسه اودالری کبی حجره لر وار .
 خسته لرک کیمی پارماققلق دینه اوطورمش ، کندی کندینه سویله نیور ، گولیور ،
 آغلیور ، کیمی آلوده گزینیور . اوستلرنده آمریقان بژندن صوک درجه ده کیرلی
 برطون ایله برکوملک وار . هیمی رنگسز ، بیتکین بر حالده ایدی . یانده بر
 اودایه کیردک ؛ بوراسی اوزونجه بر قوغوش ایدی . اوت مندرلری اوزرنده ،
 دووولمش آق آبادن کبه لره صاریلش حالسز یاتان بش آلتی خسته کوردم .
 اودانک تاحتا دوشمه سی ، یاتاقار ، آبار صوک درجه ده ییس ایدی ؛
 تیکسینمه مک ، ایگرنمه مک قابل دیکلیدی . داها زیاده دورامادم ، جیققدم .

تیمارخانه قانونی سلیمان حضرتلرینک والدلری حفصه سلطان طرفندن
 یابدیریلهرق ۹۶۲ تاریخنده وقف ایدلش . برار اوتده کی جامع ایله عمارت ده
 اونک در . اوقاف اداره سندده تیمارخانه نک وقف نامه سی بولدیردم و اوقودم .
 بنجه اک مهم اولان فقره لرینی شورایه درج ایدیورم :

وَأَن يَنْصَبَ الدَّارَ الشَّافِءَ مَذْبُورَةَ طَبِيبَانِ حَافِظَانِ وَبِالرَّعَايَةِ لَابِقَانِ ، مَعْرُوفَانِ بِالْفُطَانَةِ
 وَالْكِبَايَةِ ، مَوْصُوفَانِ بِالْفَرَاهَةِ وَالْفَرَاةِ ، عَالِمَانِ بِقَوَائِنِ الطَّبِّ وَالْحِكْمَةِ طَرَا ، حَيْطَانِ
 بِتَقَاصِيلِ مَسَائِلِهَا خَبِرَا ، عَارِفَانِ بِخُصُوصِيَّاتِ أَحْوَالِ الْمَزَاجِ ، مَاهِرَانِ فِي تَرْتِيبِ مَبَادِي
 الْعِلَاجِ ، مُنْذِرِيَانِ فِي أَحْوَالِ الْأَشْرَبَةِ وَالْمَعَاجِينِ ، وَاقِفَانِ عَلَى مَلَائِمَتِهَا وَمُبَايَنَتِهَا لِأَحْوَالِ
 الْمُحْتَاجِينَ وَيَكُونُ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا عَلَى الْإِتْفَاقِ ، سَلِيمَ النَّفْسِ كَرِيمَ الْإِخْلَاقِ يَنْظُرَانِ إِلَى كُلِّ مَرِيضٍ
 وَسَقِيمٍ بِنَظَرَةِ الرَّأْفَةِ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ لَا يَوَا جَهْمَهُمْ بِوَجْهِ عَبُوسٍ قَطْرِيرٍ وَلَا يَشَافَهُمْ بِمَا يَوْرَثُ
 نَوْعَ وَحْشَةٍ وَتَنْفِيرٍ فَرَبَ كَلِمَةٍ يَتَضَمَّنُهَا التَّكْلَامُ هِيَ أَنْقَلُ عَلَى السَّقَامِ مِنَ الدَّاءِ الْعِقَامِ بَلْ يَخَاطِبُهُمْ
 بِالطَّفِّ عِبَارَةً وَاشْرَفَ خُطَابٍ وَيَسْلُكُهُمْ بِهَمٍّ مَسْلُوكِ الرِّفْقِ فِي السُّؤَالِ وَالْجَوَابِ فَكَمْ مَنْ قَالَ
 وَقِيلَ هُوَا شَيْءٌ لَدَى الْعَلِيلِ مِنْ زَلَالٍ وَسَلْسِيلٍ وَيُخَفِّضُ لَهُمْ جَنَاحَ الرَّأْفَةِ وَالرَّعَايَةِ وَيَعِدُّ
 عَلَيْهِمُ رَوَاقَ الْعَنَايَةِ وَالْحِمَايَةِ يَحْضُرُ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا كُلَّ يَوْمٍ يَمُضِي عَقِبَ كُلِّ لَيْلٍ يَمُرُّ وَيَنْقُضِي
 دَارَ الشَّافِءِ الْمَذْكُورَةَ وَيَبَاشِرُ الْمَصَالِحَ الْمَأْمُورَةَ وَيَتَعَمَّدُوا أَحْوَالَ الْمَرْضَى وَالسَّقَامِ وَأَطْوَارَ أَرْيَابِ
 الْعَاهَاتِ وَالْأَسْقَامِ وَيَشَاهِدُوا لِنَبْضِ الْقَادُورَةِ وَغَيْرَهَا مِنَ الْعَلَامِ الشَّهُورَةِ وَيَسْأَلُهُمُ

عن احوالهم صغیراً وکبیراً وینقر عنها فقیراً وقطمیراً ثم یمالج کلامهم بما یلایمه من العلاج
اللائقه علی وجه الفائق والاسلوب الرائق وان اقتضى الحال تکرار الحضور یسارع الیه من غیر
توان ولا فتور یراعی کل منهما کانه هذه الشرائط المحرره ویحافظ علی مراعاة هاتیک
الضوابط المقرره .

بو عبارتہ نیک نہ دیمک ایستہ دیکنی آ کلامق ایچون عربجه بیلمکه حاجت
یوق . قیصه سی ، تیمارخانہ ده ایکی دائمی طیب بولونہ جق کہ بونلر عصی
خسته لقلرده بویوک بهره واختصاص صاحبی اولاجق ، خسته لری لازمی گبی تدای
ایده جک . رئیس عنواتی آلان طیب ۲۵ درهم ، دیگرى اون درهم گونده لک
آلاجق . آریجه آلتی درهم گونده لکله بر کوز طیبی بولونہ جق ؛ برده
یامانغی اولاجق کہ بوده ایکی درهم گونده لک آلاجق . بش درهم گونده لکلی
بر جراح ، اوچر درهم گونده لکلی ایکی اجزاجی به بری اوچر درهم گونده لکلی
بر کاتب ، بر وکیل خرج ، برده عشاب ؛ درت درهم گونده لکلی بر کیلارجی
اوج درهم گونده لکلی ایکی آشچی ، ایکی اجزاجی یامانغی ، ایکسی کیجه نوبت
بکله مک شرطیله درت باقیچی ؛ ایکی طهارتچی ؛ بر چاشیرچی ؛ بر غسال ؛
بر سوپوروجی ، برده قایچی . تیمارخانہ ده آتجق یگرمی قادار مجنون
بولونہ بیله جک .

شیمدی برده بوگونکی حالی کوز اوکته کتیره لم . مدیره ۲۰۰ ، ۴ ارکک
باقیچی به ۱۲۰ شر ، ایکی قادین باقیچی به ۱۰۰ غروش معاش ویریلیور . (تیمارخانہ مک
دیش آلولونده قادینلر ایچون ده بریر آریلش اولدیغنی اونوتمایم .)
خسته لری نفسله تشفیہ ایتک اوزره اوقویوجی بری وارکه آیده اوتوز
غروش آلیور . بو آدم ، ایکی هفته ده بر کره گلیور ، بر شیلر اوقویهرق
هپسه بردن اوقوریور . جیقوب کیدیور . پک سیرک اولهرق بلدیہ طیبی ده
اوغریور .

واقف ، بر طاقم کویلرک حاصلاتی جامع ، عمارت و تیمارخانہ وقف
ایتمش . «تنظیمات» دورینک بر بحریکلگی اثری اوله جق ، بو وقف اولونان
کویلرک حاصلاتی اعشاربدلی اولارق مالیه آلیور ؛ بو گمقابل سنوی ۱۷۰،۳۷۲
غروش ویریور . اوقاف نظارتی ده ۲۵،۰۰۰ غروش احسان ایدیور . بوتون

بو پارادن تیمارخانهیه سنوی آنجاق بش یوزاللی، آلتیوز ایرا قادار برشی
 دوشیور. بسم زیارتم اثناسنده بوراده ۱۹۱۶ مجنون واردی !
 بن بو حقیقلر اوزرینه هیچ برفکر بیان ایتیه جگم. یالکز ۱۹۱۶ زواللینک
 بویله بر یرده حیاته قصد ایدلمکده اولدیغی دوشونمکدن کندیمی آلامایه جگم.
 بورایه عقلی کبرن زیر دلی جیقاچق .
 تیمارخانه دن یوره کم پک شیشکن جیقدم ؛ اوقادار اوزون و بویوک اعلکله
 یقیشیدیریلن برحیاتک یرده نه قادار اوجوز و قیمتسز اولدیغی بر دفعه داهه
 ده نه مش اولدم .

..

مغیسا سنجاغنده کی خسته لقلره دائرده برفکر ایدینک ایستدم ؛ فقط مضبوط
 بر ایستایستیق یوقدی ؛ اوکره ندکارم ، هب شفاهی خبرلره استناد ایدیور .
 سنجاقده حموی خسته لقلرک هپسی وار ؛ صیتمه مرزغی یرلرده کی خلق قیروب
 گچیریور . قیزیل ، قیزامق ، چیچک و ورم کیی خسته لقلر هیچ اکسیک
 دکیل . بوسنه قیزیل دهشتله حکمنی اجرا ایتش ؛ بونی کتیره نلرده روم ایلی
 مهاجرلری ایتش . تیفوده مدھش تخریبلر یاییور . فرنکی نسبة آرز ، فقط بیل
 صوغوقلنی پک چوق .

شهرلرده اک چوق تلفات ورمنددر . بو مهلك مرض سنجاغک خلقی
 قاصوب قاووریور . دوخان چوجوقلرک یوزده آللیندن زیادسی معافی خسته لقلردن
 اولیور . بونک باشلیجه سببی ده فنا تقدیدر . خاق « حفظ الصبحه » قاعده لرندن
 تماميله خبرسزدر . نظافت یوق . غریزی سفالت (*misère physiologique*)
 عمومی در . حال بوکه خلقدده آهصب یوق ؛ هکیمه مراجعتدن کری قالیورلر .
 حتی کوچ دوغورمایه قارشیده طبییه مراجعت ایدیورلر .

مغیسانک مرکزله برابر دیگر اون قضااسنده ۳۴۷۴۶۲ اسلام ، ۱۵۹۶
 غیرمسلم نفوس وار . مغیسا قضااسنک اسلام نفوسی ۳۷۹۳۰ آرکک ، ۳۷۵۲۵
 قادیندن عبارتدر . ۱۳۲۸ سنه سی ظریفده ۵۶۸ آرکک ، ۴۸۵ قیز دوغمش ،
 ۵۱۳ آرکک ، ۳۵۲ قادین تولمشدر . ۹۸۲ ازدواج ۲۱۷ طلاق وقوع بولمشدر .

بورادە گورولپورکە دوغان آرککلر قیزلردن زیادە ؛ فقط اولن قادینلر
 آرککلردن آزدەر . آرککلرک دوغانلریلە اوئلری آراسندە پک آز بر فرق
 اولدینی حالە قادینلردە بونسبت حایلجە تناقص ایدیور . گله جک مکتوبلریمدە
 گورولەجکدرکە آیدین ولایتندە قادین نفوسی آرککلدن آرتیقدر . بوکا بعضی
 سببلر بولاییورم : برچوق کویلردە قادینلر چالیشیور ، آرککلر اوطوریور .
 وقادینلرک قازانجاریلە یاشیورلر . آرککلردە تنبلک وعشرت خایلی تخریب یاییور .
 قادینلر تارلارلدە وپازارلردە یاشادقلری ایچون قاپالی حیياتک فسا تاثیرلردن
 قورتولیورلر . کویلردە تستر پک سسطحیدر ؛ عشرتقردە ایسه یوق کییدر .
 بو آجیق هوادە یاشایش و سى قادینلری اولدجق قورویور .

فاطم نامی

صورتو رهوا بلر

آوروپادە اوقویان تورک طلبه سندن آلیان جوابلر

« تورک یوردی ، نک ۳ نجی ییلینک ۲ نجی صایسندە ، یعنی تام دورت
 بوجوق آی اول ، اوروپادە اوقویان طلبه مزدن بر سؤال سورمشدق . بو
 سؤال ، « لوزان تورک یوردی ، نک برسنه قدر اقدام نشر ایتدیکی « اسویچرەدە
 تحصیل ، رساله سنک و او صرەلردە اوروپا سیاحتی ایتش بر تورک غزتمه جیسنک
 مطالعەلری اوزرینە خاطریمزە کلشدی . سؤالده دیوردککە :

« اورپادە تحصیل بولونانہ طلبه ومعلملرە حکومت طرفندە تحصیل
 ایملن شریلر فصد میدر ، فاقیمیدر ، آز میدر ؟ - فصد دیا اکسیک اولقدن
 نه کی محذورلر طوع میلیر ؟ - شریلر تحصیل بولونانہ حکومت طرفندە طوع میلیر
 بلك اصولی موافقیمیدر ، بوقسہ طلبه نک بولونانہ جفی شهره ، تحصیل ایله جکی
 شعبه علمیه کورە آیلقلرک مقدار کی کیشیمیلیر ؟ - هوا بلرک ، طبیعی ، دیلبلر
 در بقدرله تأیید ایملمسه اولدسی لازمدر . »

بو صورتلە سؤالی وضع ایتدکدن سوکرەدە ، بلنک بر آز سادە دلانہ